

Оксана Петрів,
кандидат філософських наук, доцент
(Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка)

ІНФОРМАЦІЙНІ НАРАТИВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЇ СВІДОМІСТЮ ЛЮДИНИ

Інформаційний простір сьогодення активно впливає на усі сфери життєдіяльності людини, спільнот, держав, світу загалом. Розвиток новітніх технологій передавання інформації сформував якісно нові реалії життя суспільства. З одного боку, всесвітня мережа Інтернет – велике надбання людства, оскільки створює умови доступу до усієї наявної інформації, що забезпечує пізнавальну діяльність та духовний розвиток людини, «інформатизація суспільства, зокрема, комп'ютеризація, становить безумовне соціальне благо» [2, с. 248]. З іншого боку, інформаційне середовище створює зручні умови для маніпулювання свідомістю людини. «Інформаційні технології дедалі ширше починають використовуватися у політиці, перетворюючись на політичні технології» [2, с. 248]. Мережа Інтернет забезпечує можливість доступу до найрізноманітнішої інформації: різної за змістом, якістю та достовірністю. Інтернет є найпопулярнішим джерелом отримання і поширення інформації, а також, на жаль, дезінформації. В Інтернеті розмістити інформацію можна безкоштовно і швидко, тому цю можливість часто використовують різні люди, інституції тощо і, на жаль, з різними намірами. Поширити дезінформацію у соцмережах дуже просто, адже публікувати може кожен користувач, там відсутній контроль. Одна з найбільших соцмереж Фейсбук, яку користувачі часто використовують як майданчик для поширення дезінформації, веде активну боротьбу з розповсюдженням фейків на їхній платформі. Однак механізми виявлення дезінформації потребують постійного удосконалення, зважаючи на високий рівень професійності поширювачів фейків.

Особливо часто в останні десятиліття поширення дезінформації використовується з метою введення в оману громадян щодо важливих громадських і політичних тем. Поширюючи дезінформацію, намагаються інспірувати мешканцям спосіб розв'язання тих чи тих проблем на користь зацікавлених осіб. Одним із шляхів поширення фейкової інформації є створення багатьох штучних акаунтів, які синхронно продукують неправдиву подібну або ідентичну інформацію, тенденційно коментують, використовуючи гучні фрази, патетику. Мета такої діяльності – створити потрібний зацікавленим особам інформаційний контент, здатний навіювати читачам певні думки для здійснення певного задуму.

Інформаційні нарративи є елементами комунікативних стратегій держав, вони вибудовуються на основі особливої логіки пояснення певних подій, враховуючи базові архетипи та цінності суспільства. За допомогою нарративів «демилітаризація» та «денацифікація» російська влада пояснює причини

військових дій в Україні, щоб примусити своє населення йти на війну та виправдати свої дії перед світом.

Наявність в інформаційному просторі недостовірної, неточної, викривленої, створеної на замовлення, інформації несе серйозні загрози особистій безпеці громадян, а також безпеці держав. Постійне продукування інформації в соціальних мережах, освітніх платформах, медіапросторі перевершує можливості людини сприймати таку кількість відомостей, призводить до перевантаження мозку людини, до нездатності ефективно опрацювати наявну інформацію і визначати її достовірність. Інформаційне перевантаження свідомості людини має негативний вплив на ефективність роботи, на прийняття правильних рішень.

У середовищі надміру інформації важко вибрати достовірну, і в цьому полягає небезпека сучасного світу. Наявність великої кількості інформаційних джерел створили умови для перетворення інформації на зброю інформаційного впливу на свідомість людей. Перенасичення інформацією сприяє також фрагментарному сприйняттю інформації на екрані гаджета.

Постійне продукування інформації створює умови, коли складно, часто зовсім неможливо, відстежити, визначити, хто і з якою метою продукує певні відомості. Оскільки різні видання часто займаються поширенням повідомлень, створених іншими мовниками, то одержувач (читач) може не дізнатися про реальний намір мовника. Тиражування повідомлення в різних джерелах також створює умови для сприйняття неправдивої інформації як правдивої.

У випадку, коли різні видання скопіювали і поширили фейкове повідомлення, не знаючи про його фейковість, вони несвідомо сприяють поширенню дезінформації і таким чином впливають на свідомість людей. Іншими словами такі дії масмедіа «допомагають» людині сприймати певну дезінформацію як правду.

Отже, ми живемо в умовах інформаційних наративів, інформаційних впливів і загроз, тому уміння ефективно використовувати інформаційні ресурси та визначати якість інформації є необхідним умінням сьогодення. Інтернет-ресурси, засоби масової інформації, соціальні мережі мають значні можливості для впливу і маніпулювання свідомістю людини, спільнот, держав, суспільства загалом, формування суспільних цінностей та впливу на масову свідомість у світовому масштабі. Сила інформаційних наративів ґрунтується на ідеях, цінностях, які вони транслюють аудиторії. Постійний розвиток технологій у сфері масової комунікації, з одного боку, покращує можливості комунікувати, а з іншого, – породжує нові небезпеки і виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубов, Д. В., Ожеван, О. А., & Гнатюк, С. А. (2010). *Інформаційне суспільство в Україні глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп.* К.: НІСД, 64 с. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-02/dubov_infsus-31058.pdf

2. Пархоменко Т. Інформаційне суспільство. *Філософський енциклопедичний словник*: НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голов. ред. В.І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с. С. 248–249.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf